

Férfi, esőben

P. Szabó Ernő emlékére

PATAKI GÁBOR

In memoriam

„De az élet megy tovább” – szokták után pragmatikus vigasztalásul mondani egy-egy váratlan haláleset, egy-egy meghatározó személyiség elhunytá után. Számunkra ez annyiban valóban igaz, hogy a gyászon túl, a távoztával keletkezett hiány ellenére is folytatnunk kell a munkát, folytatnunk kell lapunk megjelenetését.

De számot kell vetnünk azzal, hogy személyében nem csupán szerkesztőtársunkat, kollégánkat, barátunkat veszítettük el, nemcsak egy remek szervező, az ügyek gyors és agilis elintézője, a szerkesztőségi ülések szarkasztikus humorú, de gyakran mosolygó, gyakran telefonáló főszereplője, egyszóval egy remek, kiváló ember nincs közöttünk immár, de alighanem elveszett az a szerep is, melyet a magyar kultúrában betöltött.

Elődei közt voltak kiváló művészettörténészek, remek kritikusok, jó tollú újságírók. Alkatuktól, a körülményektől, az adott társadalmi-politikai-kulturális viszonyoktól függően mélyedtek el a művészettörténet valamelyik szakterületében, írtak fulmináns és szellemes kritikákat, lettek valamelyik irányzat, trend támogatóivá, esetleg váltogatva ezeket a pozíciókat. Ernő személyében, munkásságában azonban furcsa, hogy egy oximoronra éljek, vibráló harmóniába olvadtak össze ezek a kínálkozó lehetőségek: a művészettörténész-újságíró egymástól elválaszthatatlan szimbiózisába.

Hisz, bár pályája nagy részén napi- s hetilapoknál dolgozott, jóval több volt az aktuális művészeti események rutinos ismertetőjénél, krónikásánál. Nem véletlen, hogy amikor módja nyílt rá, már felnőttként, mindennapi munkája mellett iratkozott be újra az egyetemre, s végezte el a művészettörténet szakot. (Kitűnő diplomamunkát írt Csernusról s a szürnaturalistákról.) Ennek nyomán lehetősége nyílt, hogy a Magyar Nemzeti Galériában dolgozhasson.

S az sem véletlen, hogy legtöbb kollégájával ellentétben, akik ezt a pozíciót előrelépésnek, pályafutásuk sarkkövének tartották volna, a komótos, sok egy helyben ülésel járó kutatómunka helyett újra a gyors reflexeket, napi íráskényszert igénylő újságírást választotta, rövid idő után otthagya a Várat a szerkesztősége kedvéért.

Mozgékony, azonnali reagálásokra kész alkatának jobban megfelelt ez a terep. Innen talán jobban tudta látni azt, amire kíváncsi volt: a magyar és egyetemes képzőművészet szinte teljes spektrumára. Írt tehát festőkről, szobrászokról, grafikusokról, iparművészekről, fotósokról, építészekről, dizájnerekről, egyéni és csoportos kiállításokról, megnyitott, avatott, interjúkat készített, utazott és tudósított, szerkesztett és szervezett. Nyilván jól érezte magát a különféle redakciókban is, de talán nem túlzott elfoglaltság azt mondanom, hogy az általa betöltött szerepek lapunk, az Új Művészet volt a legmegfelelőbb fóruma. Nem csupán azért, mert itt alkalma nyílt hosszabb írásainak elhelyezésére is, de itt képviselhetette leginkább szuverén módon értékközpontú s a művészet univerzalitását valló elképzeléseit.

Nem szeretett a kritikus hatalmi helyzetéből beszélni, írásaiban nem osztott pofonokat és körmösöket. Mivel sosem akart egyetlen csoport, irányzat szószólója lenni, igazából csak a kizárólagosságra törő, kirekesztő nézetek, koncepciók irritálták. Tisztában volt a szakmai kánonokkal, de azokat egyébként elfogadva inkább bővíteni igyekezett azok határait. Ezért tudott – az elvtelen dicséreteket gondosan kerülve – szinte mindenről és mindenkiről írni, tudta felfedezni akár egy szerényebb képességű alkotó lokális értékeit is. Mindig is a műfaji, stílári, tematikus sokszínűség híve volt, épp emiatt tartotta fontosnak a különböző ágazati biennálékat és seregszemléket, lett légyen szó textilről, fotóról vagy

akvarellről. S ezért támogatta őszinte szívvel a helyi kezdeményezéseket, művésztelepeket, csoportokat Siklóstól Erdig.

Bár minden érdekelte, természetesen neki is voltak kedvencei. Rajongva szerette a 19–20. század fordulójának s az őket követő klasszikus avantgárd nemzedékének nagy művészeit, így például Hodlert, Schielét, Noldét, Kleet vagy éppen Chiricót. Róluk szóló írásainak hangneme mélytüzűvé, bensőségesse válik. De a kortársakról, Polkéról, Kentrigde-ről, De Bruyckeréről is tudott így szólni, ahogy a magyarok közül is sokakról.

Másik nagy szenvedélye volt: tudósítani a nemzetközi megeaseményekről. Az utóbbi évtizedekben talán nem volt olyan Velencei Biennálé, documenta, bázeli művészeti vásár, münsteri szoborpromenáda, melyen Ernő ne lett volna jelen. Az ilyen alkalmakkor kamatoztathatta talán a legjobban holisztikus látásmódját, áttekintő képességét, ciceronei hajlamát, azt a tulajdonságát, hogy nagyfokú empátiával, sok háttérinformációval tudta közvetíteni olvasója felé a kurrens fejleményeket, s minderről saját benyomásait is.

Írásai, interjúi, megnyitói mögött a legfőbb mozgató pedig a művészet iránti szenvedélyes érdeklődés, szinte zsigeri, húsba markoló szeretet volt. Ezért is dolgozott talán olyan sokat, olyan megszállottan, pihenők nélkül vállalkozva az újabb és újabb feladatokra. Most már tudjuk, a művészet valamiképp a megváltás, a földi kínoktól való elemelkedés lehetőségét és reményét is nyújtotta számára. Feltehetően a külvilág előtt titkolt súlyos betegsége is hozzájárult ahhoz, hogy mind jobban vonzódott a művészet szakrális, transzcendens megnyilvánulásai, például Aknay János művészetéhez. Utolsó, immár poszthumusz könyvét, az Olajos György művészetéről szóló, minden addigi írásánál személyesebb utalásokkal telített művét pedig aligha olvashatjuk már másképp, mint a szerző végső szembenézését az lét nagy kérdéseivel, étellel és halállal, a születés és elmúlás körforgásával.

A vállalt s élete, munkássága által hitelesített szerep betöltött, s távoztával úr maradt utána. Ernő, hiányozni fogsz!

Elhangzott az Új Művészet búcsúrendezvényén, október 18-án.